

Nagrody PTPN za najlepszą publikację o Wielkopolsce w roku 2020 przyznane!

W tym roku, już po raz czwarty, nagrodziliśmy autorów najlepszych prac w kategoriach: literatura naukowa oraz beletrystyka i literatura popularnonaukowa.

W Sali Posiedzeń PTPN w poniedziałek, 27 lipca 2020 r. odbyło się uroczyste wręczenie nagród PTPN za najlepszą publikację o Wielkopolsce w 2020 roku.

Celem konkursu jest wyróżnienie i promocja najważniejszych publikacji, które podejmują tematy związane z Wielkopolską, oraz propagowanie czytelnictwa i popularyzacja wiedzy o regionie.

Nadsyłanie zgłoszeń trwało do końca maja, a następnie pracę rozpoczęła kapituła konkursu w składzie: prezes PTPN, prof. UEP, dr hab. Filip Kaczmarek (przewodniczący kapituły), prof. UAM dr hab. Danuta Konieczka-Śliwińska, prof. dr hab. Tomasz Jurek, prof. UAM dr hab. Piotr Korduba, prof. dr hab. Tomasz Mizerkiewicz oraz dr Norbert Delestowicz (dyrektor Biblioteki PTPN).

W kategorii literatura naukowa nagrodę otrzymał dr Stanisław Borowiak, autor monografii *Dwór a wieś folwarczna w Poznańskim w drugiej połowie XIX i na początku XX wieku* wydanej przez Wydawnictwo Nauka i Innowacje.

Natomiast w kategorii beletrystyka i literatura popularnonaukowa nagroda została wręczona Piotrowi Bojarskiemu, autorowi książki *Fiedler. Głód świata* wydanej przez Wydawnictwo Poznańskie. Fundatorem nagród był Partner Konkursu, Grupa Cichy-Zasada.

W gali rozdania nagród, prowadzonej przez Prezesa, prof. UEP dr hab. Filipa Kaczmarka, udział wzięli przedstawiciele poznańskiego środowiska naukowo-kulturalnego, m.in. prof. dr hab. Halina Kostrzewska, rektor Akademii Muzycznej w Poznaniu, czy prof. PP dr hab. inż. Paweł Śniatała, prorektor ds. współpracy międzynarodowej Politechniki Poznańskiej, patron honorowy konkursu, Marszałek Województwa Wielkopolskiego, Marek Woźniak, przedstawiciele Partnera z Grupy Cichy-Zasada, ale przede wszystkim nominowani autorzy i przedstawiciele wydawców.

Szczegółowe relacje z gali rozdania nagród mogli Państwo zobaczyć zarówno w naszych kanałach informacyjnych, jak i wielu relacjach medialnych (przykładowo w Gazecie Wyborczej, Głosie Wielkopolskim, TVP 3 Poznań), które zostały przygotowane przez lokalne i ogólnopolskie media.

Laureat Nagrody PTPN w kategorii literatura naukowa, dr Stanisław Borowiak. Fot. Waldemar Wylegański, Głos Wielkopolski

Laureat Nagrody PTPN w kategorii literatura popularnonaukowa i beletrystyka, Piotr Bojarski. Fot. P. Krawczyk

Nominowani w konkursie o Nagrodę Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk za najlepszą publikację o Wielkopolsce w roku 2020

Jolenta Brzezińska. Nieznajomi
oprac. Marcin Brzeziński, Justyna
Kobus, Jerzy Sierociuk
Wydawnictwo PTPN

Radosław Nawrot
Szachownica
Wydawnictwo Miejskie Poznań

Piotr Bojarski
Fiedler. Głód świata
Wydawnictwo Poznańskie

Adam Kozak
*Pleszew w późnym średniowieczu i u progu
epoki nowożytnej (koniec XIV-początek XVI w.)*
Wydawnictwo PTPN

Stanisław Borowiak
*Dwór a wieś folwarczna w Poznaniu
w drugiej połowie XIX i na początku XX w.*
Wydawnictwo Nauka i Innowacje

Waldemar Gawiejnowicz
Surzyński, Gieburowski, Nowowiejski.
Wybrane aspekty życia i działalności
Akademia Muzyczna im. I. J. Paderewskiego

Sławomir Palicki
*Rewitalizacja miast. Perspektywa rynku
nieruchomości mieszkaniowych*
Wydawnictwo UEP

**Jacek Łuczak, Halina Bogusz,
Martyna Tomczyk**
Moje Palium
Wydawnictwo Poznańskie

Piotr Nowak
Szamotuły. Dzieje Miasta
Urząd Miasta i Gminy Szamotuły

Justyna Aniceta Turkowska
*Der kranke Rand des Reiches Sozialhygiene
und nationale Räume in der Provinz Posen*
Verlag Herder – Institut

Partner Konkursu:

GRUPA
CICHY-ZASADA

Patronat honorowy:

MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO
MAREK WOŹNIAK

Walne Zebranie PTPN

13 lutego 2021 roku minęła 164. rocznica pierwszego zebrania członków Towarzystwa. Jednakże ze względu na pandemiczną zawieruchę, tradycyjne uroczyste Walne Zebranie PTPN nie mogło się odbyć. W zamian przygotowaliśmy specjalny rocznicowy filmik, w którym prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek, Prezes, mgr Oma Peisert, Dyrektor Biura Zarządu oraz dr Norbert Delestowicz, Dyrektor Biblioteki, opowiedzieli o tym, jak Towarzystwo radzi sobie w trudnych czasach epidemii koronawirusa i przekazali życzenia wspólnego spotkania się w czerwcu.

Życzenie udało się spełnić, gdyż w czwartek, 24 czerwca br., odbyło się Walne Zebranie PTPN, tym razem tradycyjnie, w Sali Posiedzeń. W trakcie zebrania członkowie Towarzystwa mieli okazję zapoznać się m.in. z sytuacją Towarzystwa i jego agend w 2020 roku oraz obecnym, przyjęto uroczystie, poprzez wręczenie dyplomu, w poczet członków PTPN dwie nowe osoby: mgr. inż. Andrzeja Billerta (Wydział VII Nauk o Sztuce) oraz prof. Marię Drapikowską (Wydział III Matematyczno-Przyrodniczy). Sekretarz Generalny, prof. UAM dr hab. Rafał Dobek, przedstawił sprawozdanie merytoryczne za rok 2020 r., następnie Podskarbi, prof. UEP dr hab. Grzegorz Kotliński, omówił sytuację finansową Towarzystwa, podkreślając, że pandemia nie odcisnęła wielkiego piętna na finansach PTPN. Następnie przewodniczący Komisji Rewizyjnej, prof. UAM dr hab. Jaromir Jeszke, przekazał opinię Komisji dotyczącą sprawozdania za pierwszy rok działalności nowego Zarządu.

Kolejnym punktem zebrania był wybór zastępcy Redaktora Głównego Wydawnictwa PTPN. Na to stanowisko Prezes, prof. UEP dr hab. Filip Kaczmarek, przedstawił i zarekomendował kandydaturę dr. Tomasza Gabrusewicz, który następnie został wybrany w tajnym głosowaniu przez członków Towarzystwa. Potem Prezes omówił plany działalności Towarzystwa na rok 2021, obejmujące między innymi realizację zapoczątkowanych już projektów digitalizacyjnych i edukacyjno-kulturalnych oraz przygotowania do obchodów 165. rocznicy utworzenia Towarzystwa, przypadającej w przyszłym roku.

W trakcie Walnego Zebrania podjęte zostały cztery uchwały dotyczące: przyjęcia protokołu z poprzedniego Walnego Zebrania, sprawozdania Zarządu z działalności Towarzystwa za rok 2020, sprawozdania finansowego za rok 2020 i zatwierdzenia bilansu za rok 2020. Ponadto podjęto uchwałę o przyjęciu sprawozdania Komisji Rewizyjnej za 2020 rok oraz planu działalności i budżetu PTPN za 2021 rok.

W wolnych głosach i wnioskach członkowie Zarządu i dyrektorzy odpowiadali na pytania zebranych. Poruszono kwestię utrzymania w formie hybrydowej, korzystnej ze względu na możliwość uczestnictwa w nich członków spoza Poznania, wykładów otwartych organizowanych przez Towarzystwo.

Działalność Zarządu PTPN

Na posiedzeniu Zarządu 5 maja 2021 r. omówiono sprawy bieżące, w tym działalność Towarzystwa w trakcie pandemii i wynikające z tego ograniczenia, zebrano również wstępne propozycje dotyczące uczczenia 165. rocznicy powstania Towarzystwa. W trakcie posiedzenia podjęto również kwestie dotyczące renowacji okien w pracowniach bibliotecznych na I piętrze w północnej części gmachu PTPN. Poza tym wyrażono zgodę na obniżenie cen publikacji uszkodzonych i starszych.

Kolejne posiedzenie Zarządu odbyło się 24 czerwca br., przed Walnym Zebraniem.

W trakcie tego posiedzenia przyjęto projekt planu finansowego na rok 2021, omówiono sprawozdanie z działalności Towarzystwa w roku 2020, a także powołano przewodniczącego Rady Wydawniczej i zatwierdzono również zgłoszone kandydatury na nowych członków Towarzystwa.

Wydziały i Komisje PTPN

W roku 2021 odbyły się następujące spotkania Wydziałów i Komisji:

Posiedzenie sprawozdawczo-wyborcze Wydziału II Historii i Nauk Społecznych PTPN odbyło się w dniu 22 czerwca 2021 r. Nowym przewodniczącym Wydziału został wybrany prof. dr hab. Paweł Stróżyk.

25 czerwca 2021 r. miało miejsce posiedzenie sprawozdawczo-wyborcze Wydziału IV Nauk Medycznych PTPN. Na kolejną kadencję wybrani zostali: prof. dr hab. Ewa Florek – przewodnicząca Wydziału, dr hab. n. med. Paweł Sobczyński – wiceprzewodniczący, dr hab. n. med. Anna Maria Barciszewska – sekretarz.

Posiedzenie sprawozdawczo-wyborcze Wydziału IV Nauk Medycznych PTPN Komisji Chemii Klinicznej odbyło się 29 czerwca 2021 r. na platformie TEAMS. Na kolejną kadencję zostały wybrane dr hab. Anna Szafer – przewodnicząca, dr hab. Anna Totoń – sekretarz.

30 czerwca 2021 r. miało miejsce posiedzenie sprawozdawczo-wyborcze Wydziału IV Nauk Medycznych PTPN Komisji Farmaceutycznej. Na kolejną kadencję wybrano przewodniczącego Wydziału, prof. dr hab. Przemysława Mikołajczaka, sekretarzem została dr Joanna Sobiak.

Fundacja Brzeskich

26 sierpnia 2021 r. odbyło się pierwsze od czterech lat zebranie Zarządu Fundacji Brzeskich. W trakcie spotkania omówiono sprawy bieżące Fundacji, plany działalności na najbliższy czas, a także uzupełniono vacat w Zarządzie. Nowo wybranym członkiem Zarządu Fundacji Brzeskich został prof. dr hab. Andrzej Marek Wyrwa, członek Komisji Archeologicznej PTPN od 2011 r., dyrektor Muzeum Pierwszych Piaśn na Lednicy.

Powołanie Rady Wydawniczej i wybór przewodniczącego Rady Bibliotecznej

W trakcie posiedzenia Zarządu 24 czerwca br. wybrano członków Rady Wydawniczej. W jej skład weszli: prof. Andrzej Gulczyński, prof. Grzegorz Jackowski, prof. Tomasz Jurek, prof. Piotr Juskiewicz, dr hab. Sylwia Panek, dr Tomasz Ratajczak, prof. Agata Stankowska-Kozera, prof. Jerzy Sierociuk oraz prof. Zbigniew Zwoliński. W skład Rady Wydawniczej wchodzi również Redaktor Główny Wydawnictwa, który został zobowiązany do zwołania pierwszego zebrania i wyboru przewodniczącego Rady Wydawniczej.

1 lipca 2021 roku miało miejsce pierwsze posiedzenie Rady Bibliotecznej powołanej na kadencję

2020–2022. Spotkanie, na którym obecni byli dr Małgorzata Dąbrowicz, dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej, dr hab. Artur Jazdon, były dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej, mgr Henryk Krystek, dyrektor Archiwum Państwowego w Poznaniu, prof. Piotr Pokora, prof. Andrzej Gulczyński i dr Ligia Henczel, dotyczyło wyboru przewodniczącego Rady. W spotkaniu uczestniczyli także dr Norbert Delestowicz, dyrektor Biblioteki PTPN, i prof. Filip Kaczmarek, prezes PTPN, który zwołał zebranie. Rada Biblioteczna na swojego przewodniczącego wybrała prof. Piotra Pokorę.

Utracona i odzyskana? Poznański sposób na niepodległość: 1939–1956

Kolejną odsłoną, towarzyszącą nam od 2017 roku, cyklu wykładów otwartych pod wspólnym tytułem *Poznański sposób na niepodległość* jest jedno z zadań w ramach projektu współfinansowanego przez Urząd Miasta Poznania pod tytułem *Działania PTPN na rzecz rozwoju kultury i dziedzictwa mieszkańców Poznania*.

W tym roku staramy się ukazać zmagania o utrzymanie niepodległości w latach 1939–1956. Był to okres trudny nie tylko w dziejach Poznania, ale także w historii całego państwa polskiego. Tematyka wykładów jest urozmaicona, obejmuje zarówno czas okupacji, jak i pierwsze lata powojenne.

Wykłady odbywają się od marca do grudnia, z wyjątkiem lipca i sierpnia. Do tej pory zrealizowano osiem z szesnastu zaplanowanych prelekcji. Do ogłoszenia wykładów zaprosiliśmy uznanych przedstawicieli nauki z Poznania i innych ośrodków naukowych. Każdemu spotkaniu towarzyszy wystawa ze zbiorów Biblioteki PTPN. Ze względu na obowiązujące wciąż pandemiczne obostrzenia sześć wykładów odbyło się w formie zdalnej i istnieje możliwość odтворzenia ich na naszym kanale w serwisie YouTube.

W okresie od marca do września odbyły się następujące wykłady:

- dr Agnieszka Łuczak (Biblioteka Raczyńskich) i mgr Tomasz Łuczak (Narodowy Instytut Dziedzictwa), *Polityka III Rzeszy wobec polskiego dziedzictwa kulturowego* – 4 marca 2021 r.
- dr Jacek Kubiak (Poznańskie Archiwum Historii Mówionej, dział Wydawnictwa Miejskiego Poznania), *Deportacje Wielkopolan. Epizod czy zapowiedź europejskiego kataklizmu?* – 18 marca 2021 r.
- dr Bogumił Rudawski (Instytut Zachodni im. Zygmunta Wojciechowskiego), *Zabrane, czyli o niemieckim Urzędzie Powierniczym* – 8 kwietnia 2021 r.
- mgr Aleksandra Pietrowicz (Instytut Pamięci Narodowej, Oddział w Poznaniu), *Na pierwszej linii frontu. Polskie Państwo Podziemne* – 22 kwietnia 2021 r.

- dr Marcin Jurek (Instytut Pamięci Narodowej, Oddział w Poznaniu), *Twierdza reakcji? Kształtowanie się władzy komunistów w Wielkopolsce* – 6 maja 2021 r.
- prof. dr hab. Henryk Mruk (Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu), *Realia i wartości. Z kart historii Uniwersytetu Ekonomicznego* – 20 maja 2021 r.
- dr Piotr Grzelczak (Instytut Pamięci Narodowej, Oddział w Poznaniu), *Pierwszy bunt. Protesty studenckie w Poznaniu w maju 1946 r.* – 10 czerwca 2021 r.
- prof. dr hab. Stanisław Jankowiak (Wydział Historii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu), *Wysiedlenie czy wypędzenie Niemców po II wojnie światowej?* – 17 czerwca 2021 r.
- prof. UW dr hab. Miron Urbaniak (Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego) *Odbudowa, modernizacja i rozbudowa kolei w Wielkopolsce w czasie II wojny światowej* – 9 września 2021 r.
- prof. UAM dr hab. Zbigniew Pilarczyk (Wydział Historii Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu) *Szare Szeregi – po poznańsku* – 23 września 2021 r.

Wykład prof. Stanisława Jankowiaka. Fot. A. Gulczyński

Pragniemy również podziękować wszystkim dotychczasowym prelegentom, którzy podzielili się z nami swoimi badaniami nad dążeniami poznaniaków do odzyskania niepodległości.

Cykl wykładów *Utracona i odzyskana? Poznański sposób na niepodległość: 1939–1956* objęty jest patronatem honorowym Marszałka Województwa Wielkopolskiego, Marka Woźniaka oraz Prezydenta Miasta Poznania, Jacka Jaśkowiaka.

PTPN na Poznańskie Dni Rodziny

Z okazji IX edycji Poznańskich Dni Rodziny Towarzystwo z myślą o najmłodszych przygotowało dwa filmy. W pierwszym z nich, zatytułowanym *Z exlibrisem za pan brat*, pracowniczka Sekcji Zbiorów Specjalnych Biblioteki PTPN, dr Anna Kryszak, opowiadała o tym niezwyklej detalu książkowym. W drugim zaś filmie pracowniczka Działu Gromadzenia Biblioteki PTPN, mgr Alina Kucharska, poprowadziła widzów szlakami wyobraźni, opowiadając o legendach i podaniach z Kaszub i Kociewia. Komu było mało opowieści mógł zabrać ze sobą z Biblioteki lub pobrać ze strony internetowej Towarzystwa, wykonane specjalnie na tę okazję kolorowanki, zawierające skany obiektów ukrytych w bibliotecznych magazynach.

Goście, goście...

Po bardzo długim czasie ponownie mogliśmy spotkać się z poznańskimi uczniami i poprowadzić lekcję biblioteczną. Naszymi gośćmi byli uczniowie i nauczyciele z liceum św. Marii Magdaleny w Poznaniu. Pracowniczki naszej Biblioteki, Anna Kryszak i Alina Kucharska, opowiedziały im o historii PTPN oraz pokazały kilka naszych skarbów, które zostały sprowadzone z magazynowych zakamarków. Były wśród nich m.in. pierwszy rękopis pozyskany dla bibliotecznych zbiorów, rękopis pierwszej dwuaktowej wersji *Halki*, dzieło lekarza i poznańskiego burmistrza, Józefa Strusia, dotyczące tętna, najstarszy inkunabuł w naszych zbiorach, czyli *Biblia* z XV w. w oprawie introligatorów poznańskich.

Na koniec prowadzące miały dla naszych gości jeszcze jedną niespodziankę. Otóż wśród pięknie oprawionych ksiąg i starych dokumentów znalazł się skromny pamiętnik Henryka Bukowskiego, ucznia ówczesnego gimnazjum św. Marii Magdaleny, który po zdaniu matury znalazł się w szeregach armii niemieckiej. Wkrótce zginął na froncie wschodnim I wojny światowej, pozostawiając po sobie pamiętnik ze skreślonymi wojennymi przeżyciami i kilkoma wierszami, wydany przez przyjaciół w Poznaniu, chcących sprowadzić zwłoki Bukowskiego w rodzinne strony. Finału tej historii jednak nie znamy.

Wiemy natomiast, że nie była to ostatnia lekcja przeprowadzona w murach PTPN i już wkrótce, taką mamy nadzieję, gościć będziemy znacznie więcej grup, nie tylko licealnych.

Wakacje z PTPN!

Tegoroczne wakacje stały pod znakiem trzech pikników, na które Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk zaprosiło małych i dużych poznaniaków. Dla gości przygotowano moc atrakcji, tak by każdy znalazł coś dla siebie.

Pierwsza impreza odbyła się niedługo po zakończeniu szkoły, bo już 2 lipca, a jej bohaterami byli członkowie rodziny Mielżyńskich, która z naszym Towarzystwem była bardzo związana. Sejmik Województwa Wielkopolskiego uznał z inicjatywy prezesa Towarzystwa rok 2021 Rokiem Rodu Mielżyńskich. Licznie zebrana na Sali Posiedzeń publiczność, licząca kilkadziesiąt osób, mogła wysłuchać opowieści pracowniczki Biblioteki, mgr Aliny Kucharskiej, o Macieju, Sewerynie, Ignacym i innych przedstawicielach rodu, a po jej zakończeniu... poznać ich osobiście. W postaci naszych bohaterów wcielili się członkowie i pracownicy Towarzystwa, wzbudzając spore zainteresowanie przybyłych. Prezesem honorowym, Sewerynem Mielżyńskim, został prezes Towarzystwa, prof. Filip Kaczmarek. Za Franciszkę Mielżyńską, jedyną w tym gronie kobietę, przebrała się dyrektorka Biura Zarzą-

du, Oma Peisert, natomiast w role braci Seweryna, Macieja i Ignacego, wcielili się Sekretarz Generalny PTPN, prof. Rafał Dobek i dyrektor Biblioteki, dr Norbert Delestowicz. Jeszcze jedną postacią, którą zebrani mogli poznać, był Maciej Ignacy, żyjący na przełomie XIX i XX w. kolejny przedstawiciel Mielżyńskich. W tę rolę wcielił się pracownik dystrybucji, Evgenij Svirjak. Następnym punktem programu była wędrownka po zakamarkach siedziby Towarzystwa pod czujnym okiem Ignacego Mielżyńskiego, który nie ominął bibliotecznych magazynów. Była to zatem wyjątkowa okazja, by poznać na co dzień niedostępne pomieszczenia zasłużonej dla Poznania instytucji.

Na kolejny piknik nie trzeba było długo czekać. Po dwóch tygodniach, 17 lipca, Towarzystwo ponownie zaprosiło poznaniaków do wspólnej zabawy. Tym razem jednak nie do siedziby przy ul. Mielżyńskiego, ale na skwer swojego imienia na Morasku przy Wydziale Fizyki. Spotkaniu temu sprzyjała przypadająca w tym roku okrągła rocznica utworzenia w roku 1911 w ramach Towarzystwa Działu Ludoznawczego. Była to zatem dobra okazja do tego, by ten dzień spędzić „na

Dzień z Rodem Mielżyńskich. Fot. P. Krawczyk

Dr Jacek Kubiak i prof. Przemysław Matusik. Fot. K. Kucharska

XIX-wieczne zakamarki PTPN. Fot. A. Kucharska

Na ludową nutę – piknik dla małych i dużych. ZTL "Poznań" AWF. Fot. K. Kucharska

ludową nutę”, z udziałem gości specjalnych, czyli tancerek i tancerzy z ZTL "Poznań" AWF, którzy nie tylko zatańczyli dla publiczności, ale i wzięli udział w warsztatach dla najmłodszych, m.in. ludowym pokazie mody, który poprowadziła pracowniczka Biblioteki i jednocześnie tancerka zespołu, mgr Alina Kucharska. Ponadto zaprosili zebranych do nauki krakowiaka i wspólnego poloneza w ramach ogólnopolskiej akcji „Polonez łączy”. Dla tych, którzy chcieli poczuć się jak tancerze ludowi przygotowany został punkt fotograficzny, gdzie można było przymierzyć stroje udostępnione przez zespół z AWF. Poza tym druga pracowniczka Biblioteki, dr Anna Kryszak, przygotowała dla najmłodszych prawdziwą podróż w czasie oraz szlakami wyobraźni, jaką były zajęcia o historii PTPN i spotkanie z legendami i podaniami różnych zakątków Polski.

Drugą częścią wydarzenia był wywiad z prof. Przemysławem Matusikiem, autorem czterotomowej publikacji pt. *Historia Poznania*, która ukazała się w ostatnim czasie w Wydawnictwie Miejskim Poznania i cieszy się niesłabnącą popularnością. Wywiad przeprowadził dr Jacek Kubiak, kierownik Poznańskiego Archiwum Historii Mówionej.

Po niemal miesiącu, bo 20 sierpnia, Towarzystwo ponownie otworzyło się dla ciekawych lokalnej historii poznaniaków. W programie pikniku, zatytułowanego tym razem „XIX-wieczne zakamarki PTPN”, przewidziano warsztaty dla dzieci oraz zwiedzanie siedziby Towarzystwa. Z myślą o najmłodszych dr Anna Kryszak i mgr Alina Kucharska ponownie przygotowały zajęcia, które zachęcały do wspólnego odkrywania tajemnic starych książek oraz udzielały odpowiedzi na jakże ważne pytanie, czym właściwie jest Towarzystwo, które na mapie Poznania znajduje się już od prawie 165 lat? Przewodnikami podczas tej podróży byli członkowie Towarzystwa, którzy mieli najróżniejsze zainteresowania – spacerowali po mieście, kolekcjonowali różne rzeczy, malowali, czytali mnóstwo książek, ale co najważniejsze, tym wszystkim chcieli dzielić się z innymi. Po zakończeniu warsztatów wyruszyliśmy na wycieczkę, by zagubić się w zakamarkach kamienicy pamiętającej początek XX w. Przewodnikiem ponownie został dyrektor Biblioteki, dr Norbert Delestowicz. Tym razem poza magazynowymi półkami uginającymi się od książek i niekończącymi się korytarzami, zwiedzający podziwiać mogli w gabinetach pracowników Biblioteki okna, które

w ostatnim czasie poddane zostały renowacji. Dla wytrwałych przygotowana została również gra miejska dotycząca historii PTPN.

Kamera! Akcja!

Przez ostatnie kilka miesięcy pracownicy Towarzystwa nie tylko pracowali w skupieniu, przygotowując ofertę letnich pikników, ale i realizowali, z pomocą Patrycji Krawczyk z Działu Promocji i Projektów, ciekawe przedsięwzięcie, dzięki któremu Towarzystwo wraz ze swoją historią i bohaterami trafi pod strzechy. Chodzi o nowy cykl kilkunastominutowych filmów zatytułowany *Z Wizytą u Mielżyńskich*. W maju rozpoczęły się zdjęcia do pierwszego odcinka, który opowiada o początkach Towarzystwa. Drugi film był zaproszeniem na wirtualny spacer śladem siedzib instytucji, zaś trzeci poświęcony został prezesowi honorowemu Towarzystwa, Sewerynowi Mielżyńskiemu. To jednak nie koniec. Z czwartego odcinka widzowie dowiedzą się, kto na przestrzeni lat zasiliał szeregi Towarzystwa, a w piątym poznają skomplikowane dzieje pomnika (pomników) Adama Mickiewicza, który dziś wita wkraczających na zaciszny dziedziniec Towarzystwa. Szósty odcinek poświęcony zostanie starodrukowi. W roku 2021 zrealizowanych zostanie w sumie sześć odcinków. Jeżeli sytuacja na to pozwoli w przyszłym roku przygotowane zostaną kolejne odcinki.

Mgr Alina Kucharska podczas kręcenia jednego z filmików z serii *Z Wizytą u Mielżyńskich*. Fot. P. Krawczyk

Zbiory PTPN w serwisie CYRYL

Do materiałów dotyczących Poznania z lat 1870–1944, które już od kilku lat są dostępne online w serwisie CYRYL, Wirtualnym Muzeum Historii Poznania, dołączyliśmy kolejne ciekawe obiekty z naszych zbiorów tworzące wydzielone kolekcje. 1 marca 2021 roku udostępniliśmy prawie 50 ilustracji z katalogu narzędzi i maszyn rolniczych fabryki Hipolita Cegielskiego z lat 1858–1883. W kwietniu 2021 roku umieszczonych w serwisie zostało ponad 30 zdjęć ilustrujących międzywojenną historię Gimnazjum i Liceum pw. Najświętszego Serca Jezusa. Następnie w czerwcu 2021 roku udostępniliśmy ponad 180 fotografii przedstawiających historię PTPN w pierwszych stu latach jego istnienia 1857–1957. Można zapoznać się ze szkicami projektów gmachu PTPN, zmieniającymi się koncepcjami architektonicznymi, dotyczącymi zarówno samego budynku, jak również wewnętrznego rozkładu pomieszczeń lub prześledzić relacje z ważnych wydarzeń, jakie miały miejsce w tym czasie w Sali Posiedzeń.

Wieści z frontu robót

W czasie wakacji w Poznańskim Towarzystwie Przyjaciół Nauk wciąż coś się działo. W połowie lipca rozpoczął się kolejny etap robót związany z renowacją okien w gmachu Towarzystwa. Jest to kontynuacja prac rozpoczętych w zeszłym roku, prowadzonych w czytelnicy oraz Sali Posiedzeń. Tym razem renowacji poddane zostały okna skrzynkowe z oryginalnymi okuciami w gabinetach pracowników Biblioteki. Skrzydła okien i futryny wymagały już gruntownego odnowienia i wymiany niektórych elementów. Usunięto stare powłoki malarskie z elementów drewnianych, a także stalowych i mosiężnych okuć. Uzupełniono brakujące okucia, m.in. klamki. Na podstawie ich pierwotnych wzorów wykonane zostały odlewy mosiężne. Prace zakończyły się na początku sierpnia.

Okna przed renowacją i po renowacji. Fot. A. Kucharska

Seminaria Fundacji Naukowej im. Floriana Znanieckiego we współpracy z PTPN

W styczniu 2020 roku rozpoczęty został cykl seminariów, których celem jest upowszechnianie wyników współcześnie prowadzonych badań socjologicznych. Jak mówią sami organizatorzy: „Chcemy uchwycić różnorodność życia społecznego i przekonać się o potencjale poznawczym odmiennych perspektyw – praktycznych i teoretycznych – wykorzystywanych w badaniach.”

Spotkania są organizowane w stulecie założenia w Poznaniu Instytutu Socjologicznego, funkcjonującego od 1928 roku jako Polski Instytut Socjologiczny. Był on ogólnokrajową, posiadającą oddziały w innych miastach organizacją naukową, która prowadziła działalność badawczą, organizacyjną i współpracowała z podobnymi placówkami na świecie. Jej zasługą była integracja socjologicznie zorientowanych badaczy i badaczek z różnych ośrodków naukowych w Polsce, o różnych tradycjach i paradygmatach, co odzwierciedlały m.in. publikowane przez Instytut monografie, a także artykuły zamieszczane w jego „Przeglądzie Socjologicznym”.

Do udziału w seminariach, organizowanych w duchu idei promowanych przez Polski Instytut Socjologiczny, zaprosili: Fundacja Naukowa im. Floriana Znanieckiego, Wydział Socjologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Polskie Towarzystwo Socjologiczne (Oddział Poznański) oraz Komisja Socjologiczna PTPN.

W okresie od stycznia do czerwca odbyło się łącznie pięć seminariów:

25 stycznia 2021 r. miało miejsce seminarium pt. *Fotografia jako dokument osobisty. Wokół książki Moniki Piotrowskiej „Życie alternatywne. Amatorzy i zawodowcy w fotografii poznańskiej od 1839 do 1945 roku”*. Dyskusję poprowadził dr Jacek Kubera, a w roli dyskutantów mogliśmy zobaczyć Monikę Piotrowską (Fundacja Instytutu Fotografii proFotografia), prof. Rafała Drozdowskiego (Wydział Socjologii UAM) oraz dr Marię Wagińską-Marzec (Instytut Zachodni).

Drugie seminarium pt. *Życie w Limbo – o badaniu doświadczenia uchodźców. Badania etnograficzne w obozie dla uchodźców w południowych Włoszech*, odbyło się 8 lutego 2021 r. Tym razem rozpoczęliśmy od przedstawienia wyników badań przez prof. CC dr hab. Izabelę Wagner-Saffray (Instytut Socjologii Collegium Civitas). Jako dyskutantów zaproszono prof. UAM dr hab. Jakuba Isańskiego (Wydział Socjologii UAM) oraz prof. UAM dr hab. Izabellę Main (Centrum Badań Migracyjnych UAM). Panel poprowadził dr Łukasz Skoczylas (Wydział Socjologii UAM).

Trzecie seminarium pt. *Dla kogo i jakie zyski z rewitalizacji miasta? Spojrzenie ekonomisty, socjologa i architekta urbanisty* odbyło się 12 kwietnia 2021 r. Seminarium rozpoczęło się od referatu dr Sławomira Palickiego (Katedra Inwestycji i Nieruchomości

UEP). Do udziału w dyskusji zaproszono dr. inż. arch. Bartosza Kaźmierczaka (Wydział Architektury PP) oraz prof. UAM dr. hab. Marka Nowaka (Wydział Socjologii UAM).

Kolejne seminarium miało miejsce 17 maja 2021 r. Tym razem było poświęcone samym Znaniom i nosiło tytuł *Znani i ich nieznaną nowojorską korespondencją*. W trakcie seminarium swoje badania zaprezentował prof. UJ dr hab. Tomasz Pudłocki (Instytut Historii UJ), w roli dyskutanta wystąpił dr. Jacka Kube-
ra (Wydział Socjologii UAM). Spotkanie poprowadził dr Łukasz Skoczylas (Wydział Socjologii UAM).

**SEMINARIA FUNDACJI NAUKOWEJ
IM. FLORIANA ZNANIECKIEGO #5**

**100-lecie
założenia
Polskiego Instytutu
Socjologicznego**

Udział wezmą:

prof. SWPS dr hab. Piotr Salustowicz
Uniwersytet Humanistyczno-społeczny
SWPS

dr Maciej Kokociński
Wydział Socjologii UAM

dr Małgorzata Klauze
Centrum Inicjatyw Senioralnych
Poznań

Prowadzenie:

dr Anna Kokocińska
Fundacja Naukowa
im. Floriana Znaneckiego

Poniedziałek, 28.06.2021 r.
godz. 18:00

Spotkanie online:
[Link – połączenie poprzez przeglądarkę lub aplikację](#)

Studencka jesień życia i life-long learning w uniwersyteckiej praktyce

O roli Uniwersytetu Trzeciego Wieku

Organizacja:

 Fundacja Naukowa
im. Floriana Znaneckiego

Współpraca:

© Neil Moralee: <https://flickr.com/photos/NeilMoralee/>

28 czerwca 2021 r. odbyło się piąte seminarium pt. *Studencka jesień życia i life-long learning w uniwersyteckiej praktyce. O roli Uniwersytetu Trzeciego Wieku*. Spotkanie poświęcone zostało badaniom i powstałej na ich bazie książce pt. *Potrzeby edukacyjne seniorów a Uniwersytet Trzeciego Wieku* (Wyd. Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2020). W dyskusji udział wzięli prof. Piotr Sałustowicz (Uniwersytet Humanistycznospołeczny SWPS), dr Maciej Kokociński (Wydział Socjologii UAM) oraz dr Małgorzata Klauze (Centrum Inicjatyw Senioralnych, Poznań), a dyskusję poprowadziła dr Anna Kokocińska (Fundacja Naukowa im. Floriana Znanieckiego).

Pracownik PTPN laureatem konkursu START Fundacji na rzecz Nauki Polskiej

Na początku czerwca 2021 roku Fundacja na rzecz Nauki Polskiej ogłosiła stypendystów w organizowanym przez siebie programie START. Jednym ze stu wybitnych młodych naukowców jest dr Piotr Alexandrowicz, kierownik projektu badawczego pt. *Differentiae: ponowne odkrycie wczesnonowożytnej metody prawnoporównawczej wobec rosnącej hybrydowości normatywnej*, finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki i realizowanego w PTPN. Laureatowi serdecznie gratulujemy i życzymy dalszych sukcesów.

E-aktualności PTPN

W ostatnich dniach sierpnia 2021 r. na Państwa skrzynki mailowe trafił pierwszy numer newslettera – to nowa forma przekazywania najnowszych wieści z Towarzystwa.

Jak mogą Państwo zauważyć nie odchodzimy od tradycyjnej formy Biuletynu Informacyjnego PTPN, a jedynie wspomagamy się newsletterem. Mamy nadzieję, że nowa inicjatywa przypadnie Państwu do gustu, a nam pozwoli na przekazywanie bieżących informacji o działaniach Towarzystwa – zarówno, jeżeli chodzi o organizowane wydarzenia, jak i toczące się prace.

W kolejnych miesiącach postaramy się wzbogacać treści o nowości z Wydziałów i Komisji PTPN.

Wykłady

15 marca 2021 r. odbył się wykład pt. *Muzeum Ziemi – historia i kolekcje*, który wygłosili prof. UAM dr hab. Edward Chwieduk, prof. UAM dr hab. Agata Duczmal-Czernikiewicz, dr Joanna Jaworska oraz dr Paweł Wolniewicz. Wykład odbył się w ramach spotkania Komisji Geograficzno-Geologicznej PTPN.

8 czerwca 2021 r. odbył się wykład pt. *Łukaszewicz był pierwszy. Wokół syntez miasta Poznania*, który wygłosił prof. UAM dr hab. Przemysław Matusik, autor czterotomowej *Historii Poznania* oraz wiceprezes PTPN. Wykład został zorganizowany przez Zarząd Polskiego Towarzystwa Historycznego, oddział w Poznaniu oraz Komisję Historyczną PTPN.

Natomiast 22 czerwca br. podczas spotkania sprawozdawczo-wyborczego Wydziału II Historii i Nauk Społecznych prof. Tomasz Jurek (Instytut Historii PAN) wygłosił wykład pt. *Czym był i gdzie leżał poznański Kunsztat?*.

Po wakacyjnej przerwie, 3 września 2021 r. w Sali Posiedzeń PTPN odbyło się spotkanie Towarzystwa Genealogiczno-Heraldycznego w Poznaniu, podczas którego dr hab. Andrzej Sikorski wygłosił wykład pt. *Od napadu na klasztor do podskarbiostwa. Kariera rodziny Wesslów w XV-XVIII w.*

Inne wiadomości

W okresie letnim dokonano zakupu kamery internetowej oraz mikrofonu na Salę Posiedzeń, co pozwoli na prowadzenie internetowej transmisji z organizowanych w gmachu PTPN wykładów, konferencji i innych wydarzeń kulturalnych.

Miło nam też poinformować, że od września 2021 roku swoją siedzibę w budynku PTPN ma Towarzystwo Miłośników Miasta Poznania, które w przyszłym roku będzie obchodzić stulecie istnienia.

Nowi członkowie

24 czerwca 2021 r. decyzją Zarządu PTPN nowymi członkami Wydziału II zostało 12 naukowców:

Prof. WSZiB dr hab. Olaf Bergmann, dr Norbert Delestowicz, dr hab. Sławomir Kalinowski, dr Marta Kalisz-Zielińska, prof. UAM dr hab. Igor Kraszewski, dr Jacek Kubiak, dr Agnieszka Łuczak, dr Magdalena Poklewska-Kozieł, mgr Patrycja Silska, dr Miłosz Sosnowski, dr Mateusz Stróżyk oraz dr Sławomir Wyrembelski.

Sukcesy członków PTPN

26 stycznia 2021 r. członkini PTPN, prof. Hanna Suchocka, została uhonorowana statuetką Złotego Hipolita oraz godnością „Wybitna Osobistość Pracy Organicznej”.

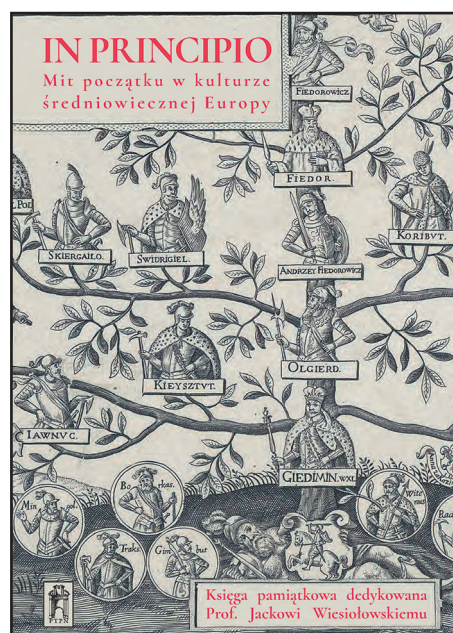
1 czerwca 2021 r. podczas uroczystej Sesji Rady Miasta wręczono tytuły Zasłużonego dla miasta Poznania. W tym roku tytuły te między innymi otrzymały członkinie PTPN: prof. dr hab. Elżbieta Nowicka oraz prof. dr hab. Sławomira Wronkowska-Jaśkiewicz.

We wrześniu 2021 r. w ramach obchodów jubileuszu 100-lecia powstania Izby Lekarskiej Poznańsko-Pomorskiej wręczono nagrody za krzewienie pamięci historycznej o lekarzach i lekarzach dentystach. Wśród nagrodzonych było czworo członków PTPN: dr n. med. Andrzej Baszkowski, prof. dr hab. n. med. Andrzej Grzybowski, dr n. med. Tomasz Kazało oraz prof. dr hab. Anita Magowska.

Z żałobnej karty

W ciągu ostatnich miesięcy opuściło nas kilku zasłużonych członków, których wspominamy poniżej:

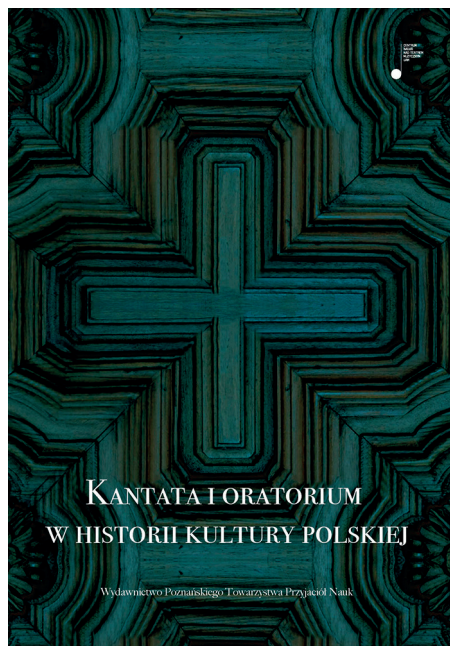
- 9 lutego zmarł prof. dr hab. Zbigniew Dworecki – członek PTPN od 1972 r., Komisja Historyczna
- 27 marca zmarł prof. dr hab. Bohdan Gruchman – członek honorowy PTPN, od 1970 r. członek Komisji Ekonomicznej, od 1985 r. członek Wydziału II Historii i Nauk Społecznych, z-ca przewodniczącego Komisji Nauk Ekonomicznych (1981-2002), przewodniczący Komisji Nauk Ekonomicznych (2002-2013)
- 24 marca zmarł prof. dr hab. Jerzy Józefat Lipa – członek Wydziału III Matematyczno-Przyrodniczego od 30 października 1972 r.
- 2 kwietnia zmarł prof. dr hab. Wiesław Jamrożek – członek Wydziału II Historii i Nauk Społecznych od 28 maja 2008 r.
- 7 kwietnia zmarł prof. UAM dr hab. Jerzy Kaczmarek – członek Wydziału II Historii i Nauk Społecznych od 22 kwietnia 2002 r. Przewodniczący Komisji Socjologicznej w latach 2002–2011
- 15 kwietnia zmarł prof. dr hab. Józef Bielawski – członek Komisji Biologicznej od 19 listopada 1962 r., członek Wydziału III Matematyczno-Przyrodniczego od 28 lutego 1986 r.
- 19 kwietnia zmarł prof. dr hab. Roman Jankowski – zastępca przewodniczącego Wydziału IV Nauk Medycznych od 10 listopada 2017 r.
- 22 kwietnia zmarł prof. UAM dr hab. Włodzimierz Kania – członek Komisji Matematyczno-Przyrodniczej od 26 kwietnia 1977 r.
- 26 kwietnia zmarł prof. dr hab. Tadeusz Zgółka – członek Komisji Językoznawczej od 8 listopada 1979 r., członek Wydziału Filologiczno-Filozoficznego od 17 maja 2004 r.
- 10 maja zmarł prof. dr hab. inż. Kozłowski Krzysztof – członek Komisji Automatyki i Informatyki Wydziału V Nauk Technicznych od 29 maja 1989 r., sekretarz Komisji Automatyki i Informatyki latach 1990–1993, przewodniczący Komisji Automatyki i Informatyki latach 1996–2002
- 28 maja zmarł prof. dr hab. Henryk Samsonowicz – członek honorowy PTPN od 8 czerwca 2001 r.
- 2 czerwca zmarł prof. dr hab. Jerzy Albrycht – członek PTPN od 1969, członek Komisji Matematyczno-Przyrodniczej od 21 maja 1969 r.
- 13 lipca zmarła dr hab. Walentyna Ignatczyk – członek Komisji Nauk Ekonomicznych PTPN od 30 maja 1994 r.
- 2 sierpnia zmarł prof. UPP dr hab. Roman Wojtkowiak – członek Wydziału VI Nauk Rolniczych i Leśnych PTPN od 24 marca 2009 r.
- 19 sierpnia zmarł prof. dr hab. dr h.c. multi Henryk Olszewski – członek Komisji Historycznej od 15 marca 1961 r., członek Wydziału II Historii i Nauk Społecznych PTPN od 21 maja 1974 r.
- 21 sierpnia zmarł prof. dr hab. dr h.c. multi Czesław Cempel – członek Komisji Nauk Podstawowych Stosowanych PTPN od 15 maja 1972 r.
- 21 sierpnia zmarł prof. zw. dr hab. med. Maciej Gembicki – członek Komisji Medycyny Doświadczalnej PTPN od 15 marca 1968 r.
- 24 sierpnia zmarł prof. dr hab. Ryszard Domański – członek Komisji Nauk Społecznych i Komisji Nauk Prawnych PTPN od 1962 r., członek Komisji Nauk Ekonomicznych PTPN od 1965 r., wiceprezes PTPN w latach 1978–1996.
- 13 września zmarł prof. zw. dr hab. Stefan Żynda – członek Komitetu Fizjograficznego PTPN od 17 listopada 1961 r., sekretarz Komitetu Fizjograficznego PTPN 1966–1980, członek Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego PTPN od 8 stycznia 1981 r.
- 15 września zmarł prof. dr hab. Alfred Janc – członek Komisji Nauk Ekonomicznych PTPN od 3 czerwca 2002 r.

NOWOŚCI WYDAWNICZE PTPN

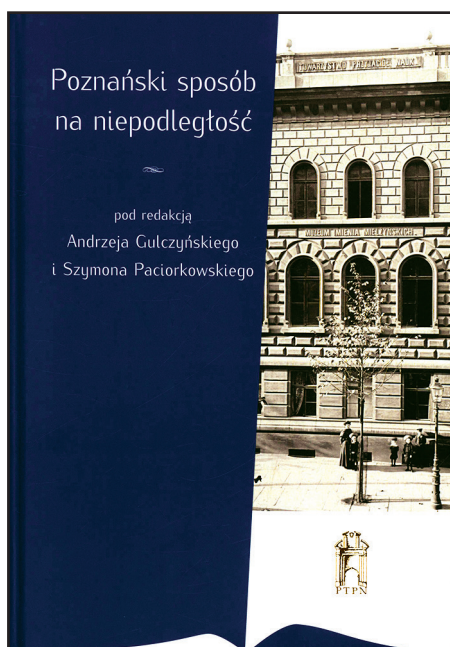
In Principio. Mit początku w kulturze średniowiecznej Europy, redakcja Jacek Kowalski, Witold Miedziak

Publikacja jest zbiorem 18 artykułów prezentujących zróżnicowane pod względem dyscyplinarnym studia poświęcone tytułowemu zagadnieniu mitu początku w kulturze europejskiej. Tematyka prac oscyluje wokół wizji początków społeczeństw, państw, miast, instytucji i zjawisk oraz ich literackich i artystycznych emanacji. Pod względem geograficznym studia autorów obejmują, poza Polską, m. in. Francję, Brytanię, Macedonię czy Inflanty. Jest to pierwszy z dwóch pokonferencyjnych tomów XXXVII poznańskiego Seminarium Mediewistycznego, poświęcony pamięci wieloletniego organizatora i redaktora publikacji seminaryjnych, śp. prof. Jacka Wiesiołowskiego.

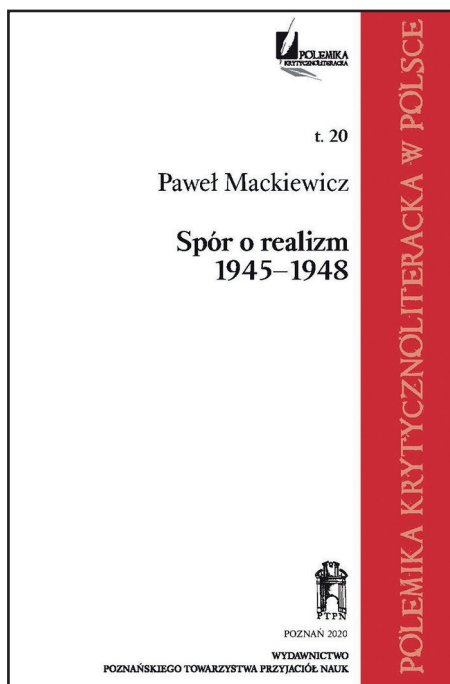
Kantata i Oratorium w historii kultury Polskiej, redakcja Elżbieta Nowicka, Alina Borkowska-Rychlewska

Przedstawiamy Czytelnikom drugi tom wyników prac Centrum Badań nad Teatrem Muzycznym poświęconych kantacie i oratorium. Tym razem nie stawiamy granic czasowi, prezentujemy zarówno odległe tradycje tych form, jak i ich całkowicie współczesne realizacje. Kryterium doboru i tematów, i samych dzieł jest ich obecność w kulturze polskiej, zaznaczona przez miejsce powstania, wykonania, pochodzenie autora i kompozytora, język libretta itp. Pokazujemy więc pojemność kultury dawnej Rzeczypospolitej, absorbującej języki, wyznania i kody symboliczne, powstałe dzięki twórcom o różnorodnych etnicznych korzeniach. Katastrofa polityczna, jaką przyniosły rozbiory i późniejsze zmiany o charakterze geopolitycznym nie zdołały całkowicie unicestwić tego potencjału. Książka o kantacie i oratorium, wypełniona analizami literackich i muzycznych aspektów tych form, daje więc też – taką mamy nadzieję – obraz wielkiej różnorodności dawnej kultury, promieniującej aż po czasy współczesne.

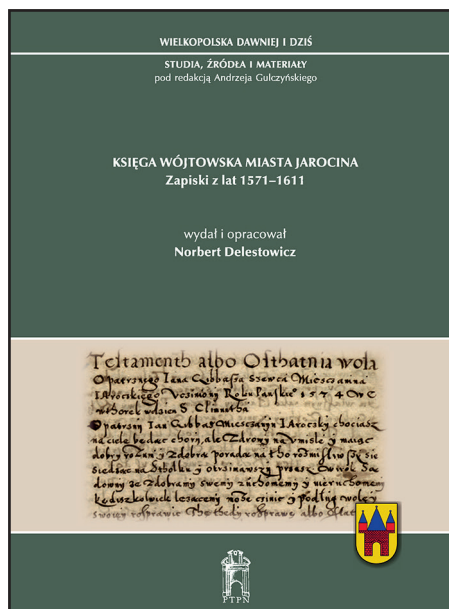
Poznański sposób na niepodległość, redakcja Andrzej Gulczyński, Szymon Paciorkowski.

Potrzeba przypomnienia dziejów Wielkopolski pod zaborem pruskim, w tym wieloletnich dyskusji i zmagani, które miały na celu odzyskanie suwerenności, zwieńczonych powstaniem wielkopolskim, legła u podstaw opracowania założeń trzyletniego projektu o nazwie Poznański sposób na niepodległość. Jego realizatorem było Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, które promuje interdyscyplinarne podejście w badaniach i prezentacji ich wyników. Publikacja jest zbiorem artykułów, które w syntetyczny sposób przedstawiają wyniki badań specjalistów reprezentujących różne dyscypliny i podejścia badawcze, pochodzących z kilku ośrodków akademickich. W sześciu blokach tematycznych ukazano przemiany ustrojowe, dążenia do niepodległości i postawy wobec powstań narodowych, stanowisko Żydów oraz niemieckich nacjonalistów, a także losy poznańskich Bambrów. Analizie poddano zarówno zagadnienia języka, organizacji wielkich manifestacji patriotycznych, religijności, zdrowotności, struktury rodzin, jak i przemian gospodarczych czy planowania parków dworskich i miejskich. Zwrócono też uwagę na wzrastającą rolę inteligencji, której przedstawiciele, stając na czele wielu przedsięwzięć, aktywnie uczestniczyli w propagowaniu polskiej kultury w zakresie teatru i czytelnictwa. Ukazano w końcu proces zrzucania zaborczego jarzma oraz formy upamiętniania powstania wielkopolskiego i dzisiejsze ślady granic międzyzaborowych.

Paweł Mackiewicz, *Spór o realizm 1945–1948*

Książka prezentuje przebieg powojennego sporu o rozumienie realizmu. Spór ten zrodził się we wczesnych latach powojennych z potrzeby nawiązania do bogatych tradycji wielkiego realizmu jako remedium na problemy z literackim przedstawieniem bieżących wydarzeń i niedawnej historii, zwłaszcza lat wojny i okupacji, choć miał on także pomóc w rozliczeniach z okresem międzywojennym. Zainteresowanie realizmem prędko wyszło poza ramy literackie, a polemika przeniosła się również na grunt malarstwa i sztuk plastycznych. W obrębie sporu o realizm wyłoniły się też inne ważne dysputy lat 1945–1948, np. dyskusja o Lalce.

Księga wójtowska miasta Jarocina. Zapiski z lat 1571-1611,

wydał i opracował Norbert Delestowicz

Prezentowana publikacja to edycja źródłowa najstarszej zachowanej do dziś księgi miejskiej dotyczącej miasta Jarocina (lata 1571-1611), która jest obecnie przechowywana w zbiorach Biblioteki Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Edycja księgi wójtowskiej przynosi cenny materiał do historii miasta Jarocina i najbliższej okolicy. W łatwy sposób można zapoznać się z panującą w mieście obyczajowością, stosunkami i rodzinnymi (przykłady miłości małżeńskiej, relacji rodziców z dziećmi), zasięgiem geograficznym utrzymywanych przez mieszkańców Jarocina kontaktów, a także uzyskać informacje o kulturze materialnej (używanych przedmiotach, noszonych ubraniach, wystrój mieszkania). Poznajemy także zapisy licznych testamentów, które zostały wpisane do księgi. Edycja źródłowa została zaopatrzona ponadto we wstęp, indeks nazw osobowych i geograficznych, indeks rzeczowy oraz słowniczek trudniejszych terminów.

Rafał Moczkoan, *Uchwały Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie – stosunek emigracji do kraju*

Książka poświęcona została dyskusjom, jakie wywiązały się wokół trzech uchwał Związku Pisarzy Polskich na Obczyźnie. Zrzeszeni w Związku autorzy podjęli w 1947 roku pierwszą uchwałę nawołującą do powstrzymywania się przed współpracą z krajowymi wydawnictwami i czasopismami. Wywołała ona żywiołową dyskusję, która odżyła w 1956 roku, gdy to Związek dystansując się wobec przemian październikowych zachodzących w Polsce, ponowił swoją uchwałę, przyjmując bezkompromisowe stanowisko wobec władz PRL-u. Druga odsłona polemiki ujawniła, że większość pisarzy uchodźców opowiada się za korzystaniem z możliwości publikowania swoich dzieł w Polsce. Ostatecznie Związek Pisarzy Polskich na Obczyźnie pod koniec 1957 roku złagodził zatem swoje stanowisko i w trzeciej uchwale pozostawił decyzję w tym zakresie do indywidualnych rozstrzygnięć poszczególnych autorów.

Tadeusz Budrewicz, Radosław Okulicz-Kozaryn, *Estetyka „zdrowego rozsądku”?*

Tematem książki jest spór o kryteria i zakres realizmu w sztuce. W roku 1885 Bolesław Prus skrytykował sposób wartościowania sztuki za pomocą kategorii idei, bo jest ona sprzeczna ze zdrowym rozsądkiem. Odpowiedział mu Wiktor Gomulicki, który podważał poznawcze założenia realizmu. W kilku artykułach polemicznych oponenci wysuwali argumenty za i przeciw idealizmowi w sztuce. Repertuar pojęciowy brali z teorii estetycznych Hypolite Taine'a oraz Eugène Verona. Polemika z roku 1885 była kumulacją opinii i sporów, które dotyczyły: naturalizmu w literaturze; tematyki historycznej w malarstwie; malarzkiego impresjonizmu; sztuki pomnikowej i alegorii. Tłem były wystąpienia programowe malarzy i pisarzy, którzy się grupowali wokół tygodnika „Wędrowiec”, spór między Stanisławem Witkiewiczem a Henrykiem Struve o sens koloru i światła w malarstwie, ogólnopolska dyskusja wywołana konkursem na pomnik poety Adama Mickiewicza. Zasadnicze głosy polemiczne publikowano w prasie warszawskiej, ale echa wystąpień objęły teren całego kraju.

Obok przedstawienia stanowisk i argumentów głównych oponentów: Prusa i Gomulickiego, książka zawiera materiały do równoległych polemik: Witkiewicza i Struvego o malarstwie; Mariana Massoniusa i Bronisława Białobłockiego o estetyce materialistycznej i idealistycznej; Prusa i Władysława Bogusławskiego o pięknie i brzydocie w sztuce.

